

12 western marsh-harriers, 1-2 Montagu's harriers, and the aforementioned male Pallid Harrier. On 12 September the large roost near Golany disappeared due to a beet harvest and ploughing the field. The increase in the breeding population of the Western Marsh-harrier in Poland caused by inter alia development of field populations of this species, results in the increasing number of the records of communal roosting in the agricultural landscape. Therefore, efforts should be made to develop counting methods on such roosting sites and to protect the largest regional roosts of the Western Marsh-harrier and Montagu's Harrier.

Keywords: Ciechanów county, Przasnysz county, age structure, sex structure, North Mazovian Lowland, Montagu's Harrier *Circus pygargus*, Pallid Harrier *Circus macrourus*, mixed-species roosting.

Received – March 2021, accepted – September 2021

Piotr Szczypiński

WYNIKI INWENTARYZACJI WŁOCHATKI *AEGOLIUS FUNEREUS* W KOMPLEKSIE LEŚNYM W ZACHODNIEJ CZĘŚCI NADLEŚNICTWA PRZASNYSZ

W maju 2012 roku, podczas jednorazowej kontroli w rozległym kompleksie leśnym w zachodniej części nadleśnictwa Przasnysz (N53.232891, E20.710468), wykryto 3 terytorialne samce włośchatki *Aegolius funereus* (dane własne autora). Było to inspiracją do podjęcia w latach 2013-2015 bardziej szczegółowych poszukiwań tego gatunku w obrębie całego kompleksu o powierzchni ok. 90 km². Jest to największy kompleks leśny na obszarze Wzniesień Mławskich, położonych na Nizinie Północnomazowieckiej (Kondracki 2009). Administracyjnie większość obszaru znajduje się w województwie mazowieckim, na terenie dwóch powiatów – przasnyskiego i mławskiego. Jedynie niewielki, północno-zachodni fragment położony jest w obrębie powiatu nidzickiego w województwie warmińsko-mazurskim.

Obszar kompleksu w większości zajmują bory sosnowe z domieszką typowych gatunków nizinnych. Lokalnie, słabsze i suchsze siedliska porastają lite sosniny. Mniejsze powierzchnie zajmują olsy, brzeziny i dąbrowy, występujące głównie w południowej części. Znaczny obszar kompleksu zajmują młodsze drzewostany sosnowe, w wieku poniżej 80 lat, częściowo powstałe wskutek zalesień gruntów porolnych (www.bdl.lasy.gov.pl – dostęp: 20.07.2021). Wśród drzewostanów starszych klas wieku dominują bory sosnowe w przedziale wiekowym 80-100 lat. Udział świerka *Picea abies* jest niewielki, a w starszych wydzieleniach występuje najczęściej w warstwie podokapowej, niekiedy wyłącznie w podszyciu. Lasy są intensywnie eksploatowane gospodarczo, silnie pofragmentowane, z rozbudowaną siecią dróg wywozowych.

W każdym z trzech sezonów wykonano co najmniej dwie kontrole na obszarze całego kompleksu. Przy pomocy map leśnych wytypowano punkty nasłuchowe w pobliżu drzewostanów w wieku powyżej 80 lat, pomijając zwarte połączenie młodszych lasów. Korzystając z dobrej dostępności dróg, wyznaczano trasę, po której przemieszczano się samochodem. Nasłuchy prowadzono w bezwietrzne noce, najczęściej przy dużej aktywności głosowej włośchatki. W optymalnych siedliskach bez nawołujących ptaków, stosowano stymulację śpiewem włośchatki o długości trzech minut (Mikusek 2005). Zależnie od warunków pogodowych w danym sezonie, kontrole prowadzono od marca do połowy maja. W wybranych rejonach kompleksu wykonywano dodatkowe nasłuchy w maju i czerwcu. Wtedy też penetrowano niektóre terytoria również za dnia, poszukując zajętych dziupli. Przeciętnie w ciągu sezonu wykonywano 11 wizyt terenowych, z tego 8 w marcu i kwietniu.

Włośchatki zasiedlały wyłącznie północną część kompleksu, na terenie leśnictw Lipowiec, Dzierzgowo i Duczymin. Ptaki tworzyły swego rodzaju luźne skupisko stanowisk na obszarze morenowych wzgórz zwanym Góry Dębowe. W okresie badań stwierdzano włośchatki w liczbie od 4 do 6 terytorialnych samców (w 2013 – 6 samców, w 2014 – 5 samców, w 2015 – 4 samce). Spośród nich 2 terytoria były zajęte corocznie w latach 2012-2015, jedno w 2013-2015 i jedno w sezonach 2012-2014. Podczas inwentaryzacji udało się zaobserwować przy dziuplach jedynie trzy pary włośchatki lub głosy 2 osobników, a w czerwcu 2014 roku słyszano 2 zebrzące pisklęta w gęstym młodniku, w pobliżu dziupli w kępie starych sosen (w tzw. grupie ekologicznej). Po trzech sezonach badań, liczebność lokalnej populacji włośchatki oceniono na 4-6 terytoriów. Ocena liczby par przystępujących do lęgu wymagałaby odrębnych, dokładniejszych badań, gdyż możliwe jest, uwzględniając biologię gatunku, że większość stanowisk mogły zajmować samotne samce (Mikusek i Sikora 2013, Sikora i Mikusek 2015).

Nie wiadomo, od jak dawna włośchatka zasiedlała opisywany kompleks leśny i czy jej obecność jest efektem zwiększania zasięgu występowania. Lasy te położone są zaledwie 20 km na południe od Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej na Mazurach, a więc niedaleko obszaru z liczniejszą populacją włośchatki (Sikora *et al.* 2015). Jednocześnie należy dodać, że w sezonach 2014 i 2015 skontrolowano mniejsze kompleksy leśne na Wzniesieniach Mławskich, w sąsiednim nadleśnictwie Dwukoły. Zinwentaryzowano leśnictwo Narzym i Iłowo (ok. 1 800 ha – żyźne siedliska ze znacznym udziałem grądów), i bory sosnowe w leśnictwach Białuty (ok. 1 200 ha) i Wieczfnia (ok. 800 ha) i włośchatki tam nie stwierdzono (dane niepubl. autora). Doniesienia o wykrytych terytorialnych ptakach lub parach lęgowych w Puszczy Kampinoskiej (Pełowska-Marczak 2009, 2019) i na Kurpiach, w nadleśnictwach Przasnysz (B. Bartoszewski – inf. ustna) i Myszyniec (M. Murawski – inf. ustna), wskazują na konieczność badań inwentaryzacyjnych, w celu dalszego rozpoznania rozmieszczenia i liczebności włośchatki na Mazowszu.

Serdeczne podziękowania kieruję do Andrzeja, Jacka i Roberta, za wspólne nocne nasłuchy i pomoc w poszukiwaniach dziupli.

Literatura

- Kondracki J. 2009. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
- Mikusek R. 2005. Metody badań i ochrony sów. Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Kraków.
- Mikusek R., Sikora A. 2013. Stan populacji włośchatki *Aegolius funereus* w Parku Narodowym „Bory Tucholskie” i Puszczy Darżlubskiej w roku 2012. Ptaki Pomorza 4: 97-109.
- Peplowska-Marczak D. 2009. Pierwsze stwierdzenie terytorialnej włośchatki *Aegolius funereus* w Kampinoskim Parku Narodowym. Kulon 14: 121-123.
- Peplowska-Marczak D. 2019. Pygmy Owl *Glaucidium passerinum* and Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* in Kampinos Forest: an analysis of factors which condition the occurrence of both species. World Scientific News 130, s. 99-115.
- Sikora A., Górski A., Szymkiewicz M., Neubauer G. 2015. Awifauna lęgowa OSO Puszcza Napiwodzko-Ramucka za szczególnym uwzględnieniem gatunków priorytetowych. Ornithologica 56: 190-211.
- Sikora A., Mikusek R. 2015. Włośchatka *Aegolius funereus*. W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa, s. 455-461.

Adres autora:

e-mail: piotr_szczypa@op.pl

RESULTS OF THE SURVEY OF THE BOREAL OWL *AEGOLIUS FUNEREUS* IN THE FOREST COMPLEX IN THE WESTERN PART OF THE PRZASNYSZ FOREST DISTRICT IN 2013-2015

Summary

In 2013-2015 the survey of the Boreal Owl *Aegolius funereus* was carried out in a large forest complex in the Przasnysz Forest District within the Mława Heights in the North Mazovian Lowland (N53.232891, E20.710468). Each year all tree stands older than 80 years were controlled within the entire forest complex covering 90 km². In different seasons, from 4 to 6 territorial males were detected. All sites were in the northern part of the complex in the so-called Oak Mountains. The number of breeding pairs was not estimated.

Keywords: birds of coniferous forests, forest owls, Mława Heights, owl survey.

Received – July 2021, accepted – November 2021